

מכירת הבכורה 2

רש"י על בראשית כ"ה:ל"א

מכרה כיום. כְּתִרְגוֹמוֹ כְּיוֹם דְּלֶהֱן, כְּיוֹם שֶׁהוּא בְּרוּר, כֶּךָ מְכַר לִי מְכִירָה בְּרוּרָה: בכרתך. לְפִי שֶׁהָעֲבוּדָה בְּבְכוּרוֹת, אָמַר יַעֲקֹב אֵין רִשְׁעָה זֶה כְּדַאי שִׁיקְרִיב לְהַקְבֵּ"ה:

רש"י על בראשית כ"ה:ל"ב

...אָמַר עֲשׂו: מַה טִּיבָה שֶׁל עֲבוּדָה זוֹ? אָמַר לוֹ: כִּמְה אֲזַקְרוֹת וְעֲנִשִׁין וּמִיתוֹת תְּלוּיִין בָּהּ כְּאוֹתָהּ שֶׁשְׁנִינוּ, אֵלוֹ הֵן שֶׁבְּמִיתָהּ: שְׁתוּיִי יֵינן וּפְרוּעֵי רֵאשׁ; אָמַר: אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת עַל יָדָהּ, אִם בֵּן מַה חֲפֹץ לִי בָּהּ?

רש"י על בראשית כ"ה:ל"ד

ויבז עשו. הָעֵיד הַכְּתוּב עַל רִשְׁעוֹ שֶׁבָּזָה עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְקוּם:

רשב"ם על בראשית כ"ה:ל"א

מכרה כיום - כלומר: לאלתר, מיד מכור לי חלק בכורתך הראוי לך בממון אבי בממון שאתן לך, ואח"כ אתן לך המאכל לעדות ולקיום, כדרך שמצינו ויאכלו שם על הגל לקיום ברית בין לבן ליעקב.

רשב"ם על בראשית כ"ה:ל"ב

הנה אנכי הולך למוות - בכל יום אני הולך לצוד חיות ביערים המצויים שם דובים ואריות וחיות רעות ואני מסוכן למוות, למה זה לי להמתין חלק בכורה לאחר מיתת אבינו. כך פירש אבי הרב רבי מאיר מ"ס.

רשב"ם על בראשית כ"ה:ל"ג

וימכר את בכורתו - בדמים, ואחר כן ויעקב נתן לעשו וגו' כמנהג בני אדם לקיום דבר.

רשב"ם על בראשית כ"ה:ל"ד

ויבז עשו - לפי שלסוף נתחרט על כך, כדכתיב: את בכורתי לקח. לכן הקדים כאן להודיע שטותו עתה בשביל אכילה ביזה את הבכורה, אבל לבסוף היה מתחרט...

חזקוני, בראשית כ"ה:ל"ב

הנה אנכי הולך למות ירושת ארץ ישראל תלויה בבכורה, והירושה אינה באה עד לאחר ארבע מאות שנה, כדכתיב וענו אותם ארבע מאות שנה. וכתוב ודור רביעי ישובו הנה, והואיל ואיני חי עד אותו הזמן היינו הנה אנכי הולך למות מה ריוח יש לי בה ומה אני מפסיד למכרה ולמה זה לי בכרה אם הייתי חי עד אותו זמן שאני בעצמי אירשנה לא הייתי מוכרה...

רמב"ן על בראשית כ"ה:ל"ד

ויבז עשו את הבכורה בז לדבר יחבל לו (משלי יג יג) אבל כבר אמר הטעם שבעבורו נאות למכירה מפני שהיה הולך למות בצודו החיות וקרוב הוא שימות בחיי אביו ואין לבכורה שום מעלה רק אחרי האב ומה תועיל לו הבכורה ואמר ויאכל וישת ויקם וילך ויבז כי אחר שאכל ושתה חזר השדה אל צידו וזו סיבת בזוי הבכורה כי אין חפץ בכסילים רק שיאכלו וישתו ויעשו חפצם בעתם ולא יחושו ליום מחר...

ספורנו על בראשית כ"ה:ל"ג

השבעה לי. מפני היות הקנין על דבר שאין בו ממש השבועה תמלא חסרונו: וימכור את בכורתו. במחיר שפסקו ביניהם ולא חשש הכתוב לבארו:

ספורנו על בראשית כ"ה:ל"ד

...ויבז עשו את הבכורה. גם אחר מעשה היתה הבכורה בעיניו בלתי ראויה לאותו המחיר שפסקו ובכך התבאר שלא נתאנה המוכר כי לא היה הממכר שוה אצלו כל כך:

תורת משה - אלשיך, בראשית כ"ה:ל"ב

ויאמר עשו כו'. הנה יפלא כי עדין בן ט"ו שנה היה ואיך היה הולך למות: אמנם הנה ידענו כי מיום יולד איש הולך למות כמאמר התנא (אבות פ"ג) ולאן אתה הולך וכמאמר הכתוב (קהלת י"ב:ה') כי הולך האדם אל בית עולמו

שהוא לשו' הויה כי מראשיתו הוא הולך למות: עוד ידענו מרז"ל (ב"ר פ' ס"ג) כי יעקב ועשו חלקו עולמות עשו העה"ז ויעקב העה"ב ובזה לא היה לעשו חלק בעה"ב נמצא כי בצאתו מהע"ז הוא מת באמ' כי לא היה לו שם חלק ובכל המשך ימיו הוא הולך כדי למות באותו עולם. ובזה יאמר איני כמוך שאתה הולך בחייך כדי לחיות בעצם בעה"ב. אבל אני בעה"ז שהוא ההולך אני הולך למות שם. וא"כ למה זה לי בכורה שאושרה לעה"ב בהיות כהן לה':

תורת משה - אלשיך, בראשית כ"ה:ל"ד

ויעקב נתן כו'. הנה עשו אמר הלעיטני כדרך שמלעיטין את הגמל שישפוך את התבשיל דרך פיו בלא לחם. אך ראה יעקב שהוא דרך בלענים רעבתנים ע"כ נתן לו לחם ונזיד עדשים לרמוז לו כי שאל שלא כהוגן כהוראת רעבתן. אך יאכל לאט בלחם כדרך אנשים: עוד כיון ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים אך לא יין כי די לו אדמימות אכזריותו. אך הוא ויאכל ואח"כ וישת משל עצמו אשר לא נתן לו יעקב. הנה עדיין היה מקום לבעל דין לחלוק כי עשו לא ידע שווי הבכור' וערכ' כדי שתועיל מחילה ולפחות עד שילך למדרש שם ועבר וכיוצא בה לשאול עוד ידו נטוי' לחזור בו לז"א ראו נא כי בטלה ממנו טענה זו. כי הנא אחרי אכלו בשולו ואחרי שתה קם והלך לו ובזה את הבכור' גם אחרי כן. וזהו ויקם כו' ויבז עשו הבכור' כו' כי גם אחרי לכתו והי' אפשר לו לשאול לא שת לבו רק ויבז כו' כי גמר והקנ' לגמרי:

העמק דבר על בראשית כ"ה:ל"ג

השבעה לי כיום. באשר בכורה הוא באמת דבר שלא בא לעולם. וא"א למכור ע"כ הוסיף לו שישבע שלא יחזור במכירה :

מלבי"ם על בראשית כ"ה:כ"ט

ויזד יעקב. ענין הבכורה שהבכור היה נבדל לעבודת ה' ויתר הבנים היו עוסקים בעניני העולם כמ"ש הרי"א, וגם על הבכור היה מוטל הנהגת הבית לפרנס את אביו ואמו וב"ב כמ"ש הר"ן, ויעקב לא נתאוה הבכורה בעבור שיירש פי שנים או בעבור הכבוד, רק שרצה שהוא יהיה היורש מהברכות האלהיות בענינים הנפשיים וכן בירושת הארץ, באשר ראה שעשו אינו ראוי לזה והוא עצמו התרחק מחיוב שמוטל על הבכור ומאס הבכורה, כמ"ש ויזד יעקב נזיד, שהנזיד למאכל בני הבית נזד יעקב, וזה היה מוטל על עשו ולא רצה להתעסק בה כי היה איש שדה, ובפרט לחז"ל שהיה סעודת הבראה על

מות אברהם והוא לא חש להתאבל על מות זקנו רק בא מן השדה. שבא עיף מן הרצח והשווד ואיך יהיה הוא הקדוש או המפרנס את הבית:

מלבי"ם על בראשית כ"ה:ל"א

(א) ויאמר יעקב. אחר שראה יעקב שאין הבכורה נאותה אליו, אמר מכרה כיום, ר"ל כפי שאתה מתנהג היום ואתה מבזה את הבכורה ואינך רוצה בה, מכרה אותה לי, והיה ראוי מכרה בקמץ חטף כי הוא מגזרת פעול, ואמר מכרה שהוא כעין שם, ר"ל שממילא היא נמכרת לי אחר שאינך מתנהג בה, וזה דומה כמי שרואה אחד שרוצה להשליך כיסו לים ומבקש שימכרהו לו בעד לחם ונזיד עדשים, שאין זה מרמה את חברו רק כמציל מן ההפקר:

מלבי"ם על בראשית כ"ה:ל"ב

ויאמר עשו. השיב לו, הלא הבכורה היא דבר שלא ימצא אדם ממנה שום הנאה בעה"ז, רק אחר המות בעה"ב, עז"א בעת שאלך למות למה זה לי בכורה, ר"ל אני איני מאמין בעה"ב כלל, ודעתי שאלך למות ולא אחיה עוד בעוה"ב, וא"כ למה לי בכורה אשר זה לי בכורה, ר"ל שזה דהיינו המות ומה שאחריו יהיה בכורה, וכמ"ש חז"ל שכפר בתחית המתים:

מלבי"ם על בראשית כ"ה:ל"ג

ויאמר השבעה לי. כי אין קנין חל על דבר שאין בו ממש ולכן רצה שישבע לו, וימכר י"מ שמכרו בכסף מלא, ויעקב נתן לעשו שמעתה הוטל על יעקב פרנסת הבית, וספר שעשו לא התחרט על מעשהו כלל, שגם אחר שאכל בזה את הבכורה, ומזה מבואר שלא מכר את הבכורה מפני שהיה רעב או תאב אל מאכל הזה, שא"כ היה מתחרט אחר שאכל ושתה ומלא רעבונו ותאותו, רק כי הבכורה היתה בזויה בעיניו ושמח על שלקחה יעקב ממנו: